

دورهٔ مقدماتی

حقوق مدنی

اشخاص و اموال

دکتر سید حسین صفایی
سید احسان حسینی

با تجدیدنظر کامل و اضافات
ویرایش سوم

سرشناسه : صفایی، سید حسین، ۱۳۱۲-
 عنوان قراردادی : ایران. قوانین و احکام.
 عنوان و نام‌پدیدآور : دوره مقدماتی حقوق مدنی / سیدحسین صفایی.
 مشخصات نشر : تهران: نشر میزان، ویرایش سوم ۱۳۹۹: چ ۳۲ ۱۴۰۱.
 مشخصات ظاهری : ج ۱. ص ۴۰۰.
 شابک : 978-622-212-154-9 ۱.
 مندرجات : ج ۱. اشخاص و اموال
 موضوع : حقوق مدنی — ایران
 شناسه افزوده : حسینی، سیداحسان، ۱۳۶۵-
 رده‌بندی کنگره : KMH 500
 رده‌بندی دیویی : ۵۵/۳۴۶
 شماره کتابشناسی ملی : ۷۳۰۷۵۰۹

هرگونه تکثیر (اعم از چاپ، کپی، فایل الکترونیکی و...) از این اثر بدون اخذ مجوز
 از ناشر خلاف قانون بوده و پیگرد قانونی دارد.
 لطفاً در صورت مشاهده، موارد را به شماره تلفن‌های ذیل اطلاع دهید.

۱۳۴۶

دوره مقدماتی حقوق مدنی - جلد اول

اشخاص و اموال

دکتر سید حسین صفایی

سید احسان حسینی

چاپ سی و دوم: بهار ۱۴۰۱

ویرایش سوم

شمار: ۵۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۱۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۱۲-۱۵۴-۹

نشر میزان: خیابان سهروردی شمالی، خیابان خرمشهر، پلاک ۶۲

تلفن دفتر مرکزی: ۸۸۵۴۹۱۳۱ - ۸۸۵۴۳۱۲۴ تلفن مرکز پخش و فروش: ۸۸۳۴۹۵۲۹ - ۸۸۳۴۹۵۳۰

فروشگاه مرکزی: خ انقلاب، روبروی درب اصلی دانشگاه تهران، ابتدای خ فخرآزی، پلاک ۸۳، تلفن ۶۶۴۶۷۷۷۰

پست الکترونیکی: mizannasher@yahoo.com وب سایت: www.mizan-law.ir

کانال تلگرام: t.me/nashremizan

اینستاگرام: nashremizan

فهرست مطالب

نشانه‌های اختصاری.....	۴
پیش‌گفتار چاپ بیست و هشتم.....	۱۳
پیش‌گفتار چاپ سیزدهم.....	۱۵
پیش‌گفتار چاپ نخست.....	۱۷
مقدمه.....	۲۱
قسمت اول - اشخاص	
مقدمه.....	۲۹
باب اول - وجود و ممیزات اشخاص.....	۳۱
فصل اول: شخص طبیعی.....	۳۳
مبحث اول - حقوق مربوط به شخصیت.....	۳۴
بند اول - تعریف و فرق حقوق مربوط به شخصیت با حقوق بشر.....	۳۵
بند دوم - حقوق مربوط به شخصیت جسمی انسان.....	۳۵
بند سوم - حقوق مربوط به شخصیت معنوی و اخلاقی انسان.....	۳۸
بند چهارم - ویژگی‌های حقوق مربوط به شخصیت.....	۴۱
بند پنجم - حقوق مربوط به شخصیت در قانون مدنی.....	۴۳
الف - ماده ۹۵۹ ق.م.....	۴۳
ب - ماده ۹۶۰ ق.م.....	۴۵
مبحث دوم - آغاز و پایان وجود شخص طبیعی.....	۴۷
بند اول - آغاز وجود شخص طبیعی.....	۴۷

- بند دوم - پایان وجود شخص طبیعی ۴۸
- مبحث سوم - غایب مفقودالاثر ۴۸
- بند اول - امور مالی غایب ۴۹
- بند دوم - امور غیر مالی غایب ۶۲
- مبحث چهارم: ممیزات شخص طبیعی ۶۳
- بند اول - نام و نام خانوادگی ۶۳
- الف - تعیین نام و نام خانوادگی ۶۴
- ب - تغییر نام و نام خانوادگی ۷۰
- ج - آثار حقوقی نام خانوادگی ۷۸
- بند دوم - اسناد ثبت احوال ۷۹
- الف - ثبت وقایع چهارگانه ۸۱
- ب - ضمانت اجل ۸۵
- ج - تصحیح اسناد ثبت احوال ۸۷
- د - اعتبار اسناد ثبت احوال ۹۰
- بند سوم - اقامتگاه ۹۱
- الف - اقامتگاه اختیاری یا ارادی ۹۳
- ب - اقامتگاه اجباری ۹۴
- ج - اقامتگاه انتخابی یا قراردادی ۹۷
- فصل دوم: شخص حقوقی ۹۸
- مبحث اول: اقسام شخص حقوقی ۹۹
- بند اول - اشخاص حقوقی حقوق عمومی ۹۹
- بند دوم - اشخاص حقوقی حقوق خصوصی ۱۰۰
- مبحث دوم: حقوق و تکالیف اشخاص حقوقی ۱۰۳
- باب دوم - اهلیت و حجر ۱۱۱
- فصل اول: انواع محجورین و حدود حجر آنان ۱۱۶
- مبحث اول: صغیر ۱۱۷

۱۲۰.....	بند اول - اقسام صغیر.....
۱۲۰.....	بند دوم - حدود حجر صغیر.....
۱۲۹.....	مبحث دوم: غیر رشید.....
۱۲۹.....	بند اول - مفهوم غیر رشید.....
۱۳۰.....	بند دوم - حدود حجر غیر رشید.....
۱۳۱.....	مبحث سوم: مجنون.....
۱۳۱.....	بند اول - مفهوم مجنون.....
۱۳۳.....	بند دوم - حدود حجر مجنون.....
۱۳۶.....	فصل دوم: حمایت از محجورین.....
۱۳۷.....	مبحث اول: ولایت قهری.....
۱۳۷.....	بند اول - مفهوم ولایت قهری.....
۱۳۸.....	بند دوم - وظایف و اختیارات ولی قهری.....
۱۳۸.....	بند سوم - بی لیاقتی یا عدم امانت ولی قهری.....
۱۳۹.....	مبحث دوم: وصایت.....
۱۳۹.....	بند اول - مفهوم وصایت.....
۱۴۰.....	بند دوم - وظایف و مسئولیت وصی.....
۱۴۱.....	مبحث سوم: قیمومت.....
۱۴۲.....	بند اول - شرایط و موانع قیمومت.....
۱۴۲.....	الف) شرایط قیمومت.....
۱۴۴.....	ب) موانع قیمومت.....
۱۴۷.....	ج) دارندگان حق تقدم.....
۱۴۸.....	د) ضم ناظر به قیم.....
۱۴۹.....	بند دوم - وظایف و اختیارات قیم.....
۱۴۹.....	الف) اداره امور غیر مالی محجور.....
۱۵۲.....	ب) اداره امور مالی محجور.....
۱۶۱.....	بند سوم: ضمانت اجرای قواعد قیمومت.....
۱۶۱.....	الف) ضمانت اجرای مدنی.....

۱۶۶.....	ب) ضمانت اجرای کیفری
۱۶۷.....	بند چهارم: پایان قیمومت
۱۶۸.....	الف) پایان قیمومت به علت زوال حجر
۱۶۸.....	ب) پایان سمت قیم
۱۷۰.....	مبحث چهارم - تعیین امین برای حمایت از محجور
۱۷۲.....	مبحث پنجم - سرپرستی
۱۷۵.....	باب سوم - قرابت
۱۷۶.....	فصل اول: قرابت نسبی
۱۷۸.....	مبحث اول: اثبات نسب مشروع
۱۸۱.....	مبحث دوم: آثار قرابت نسبی
۱۸۱.....	بند اول - نفقه
۱۸۴.....	بند دوم - حضانت
۱۸۷.....	بند سوم - حق ملاقات
۱۸۷.....	فصل دوم: قرابت سببی
۱۸۸.....	مبحث اول: آثار قرابت بین زن و شوهر
۱۹۱.....	مبحث دوم: آثار قرابت بین دیگر خویشان سببی
۱۹۳.....	قسمت دوم: اموال
۱۹۵.....	مقدمه
۱۹۹.....	باب اول - انواع اموال
۲۰۲.....	فصل اول: اموال منقول و غیرمنقول
۲۰۳.....	مبحث اول: اموال غیرمنقول
۲۰۴.....	بند اول - اموالی که ذاتاً غیرمنقولند
۲۰۴.....	بند دوم - اموالی که به وسیله عمل انسان غیرمنقولند
۲۰۵.....	بند سوم - اموالی که در حکم غیرمنقولند

بند چهارم - اموال غیر منقول تبعی	۲۰۷
مبحث دوم: اموال منقول	۲۰۸
بند اول - اموالی که ذاتاً منقولند	۲۰۸
بند دوم - اموالی که در حکم منقولند	۲۰۹
فصل دوم: اموالی که مالک خاص ندارند	۲۱۱
مبحث اول: مشترکات یا اموال عمومی	۲۱۱
مبحث دوم: مباحات	۲۱۵
بند اول - احیاء موات	۲۱۸
بند دوم - حيازت مباحات	۲۲۱
مبحث سوم: اموال مجهول المالک	۲۳۸
باب دوم - حقوق مختلف نسبت به اموال	۲۴۵
فصل اول: مالکیت	۲۴۶
مبحث اول: حدود مالکیت	۲۴۹
بند اول - حدودی که مبتنی بر قاعده لا ضرر است	۲۵۱
بند دوم - حدودی که برای حفظ منافع عمومی به موجب قوانین خاص مقرر شده است	۲۵۴
مبحث دوم: احکام و آثار املاک نسبت به املاک مجاور	۲۷۴
بند اول - فاصل مشترک و اختصاصی	۲۷۵
بند دوم - احکام دیوار مشترک	۲۷۶
بند سوم - مالکیت طبقات ساختمان و تملک آپارتمان‌ها	۲۷۸
الف - مقررات قانون مدنی درباره مالکیت طبقات یک ساختمان	۲۷۹
ب - تملک آپارتمان‌ها	۲۸۱
بند چهارم - محدودیتهای ناشی از مجاورت	۲۸۶
مبحث سوم: اثبات مالکیت	۲۸۸
بند اول - مفهوم تصرف	۲۸۹
بند دوم - ارزش اثباتی تصرف	۲۹۱

پیش‌گفتار چاپ بیست و هشتم

خدای بزرگ را سپاس می‌گوییم که کتاب مقدماتی اشخاص و اموال مورد عنایت و اقبال همکاران ارجمند و دانشجویان گرامی واقع شده و از سال ۱۳۹۰ (چاپ سیزدهم) تا کنون ۱۵ بار به چاپ رسیده و اینک چاپ بیست و هشتم با بازنگری کامل به دانشجویان و خوانندگان عزیز تقدیم می‌گردد. این کتاب مشتمل بر دو بخش مهم از حقوق مدنی، یعنی اشخاص و اموال، است که موضوع درس‌های حقوق مدنی (۱) و حقوق مدنی (۲) را تشکیل می‌دهد. در بخش اشخاص به قواعد مربوط به شخص خصوصاً وجود و ممیزات (مختصات) اشخاص، اعم از طبیعی و حقوقی، حقوق مربوط به شخصیت، اهلیت و حجر، حمایت از محجورین و نهادهایی که برای حمایت از محجورین پیش‌بینی شده است و در بخش اموال به انواع اموال و حقوق مختلف نسبت به اموال (مالکیت، حق انتفاع خصوصاً وقف و حق ارتفاق) پرداخته شده است. هم‌چنین مفهوم و انواع قرابت و آثار آن که به اشخاص مربوط است و بحث تفصیلی آن مربوط به حقوق مدنی ۵ (خانواده) می‌باشد به اختصار در این کتاب آمده است.

این کتاب برای دانشجویان سال‌های اول و دوم حقوق که تازه با مفاهیم حقوق مدنی (مهم‌ترین رشته حقوق خصوصی و به تعبیری رشته مادر) آشنا می‌شوند نگارش یافته و از این رو سعی بر اختصار و سادگی عبارات و وضوح مطالب بوده و در عین حال، مطالب استدلالی و اختلاف‌نظرها و ریشه‌یابی و منطبق قواعد حقوقی، به منظور ایجاد قوه استنباط در دانشجویان، مغفول نمانده و برای این که مطالب، علاوه بر وجهه علمی و نظری، جنبه عملی هم داشته باشند به پاره‌ای آرای قضایی و مسایل کاربردی نیز اشارت رفته است.

در این چاپ تجدیدنظر کامل انجام گرفته و مطالب کاملاً به روز و منطبق با تحولات حقوق و قوانین ایران گردیده و صفحاتی به کتاب افزوده شده است. افزودن مطالبی به

کتاب از آن رو لازم می‌نموده که ساعات درس حقوق مدنی (۱) یا اشخاص به درستی از یک واحد به دو واحد افزایش یافته و به همین جهت مطالب مهم و مفیدی به ویژه در زمینه ثبت احوال و حمایت از محجورین به کتاب اضافه شده است. در بخش اموال نیز خصوصاً در زمینه وقف، چون قواعد مطرح شده کافی نمی‌نموده، مطالب تا حدی که مناسب با سطح تحصیلی دانشجویان بوده تکمیل گردیده است.

به هر حال، با افزودن مطالب جدید به کتاب و به روزرسانی کامل آن به نظر می‌رسد که کتابی مناسب و قابل درک و استفاده برای دانشجویان درس حقوق مدنی (۱) و (۲) می‌باشد.

در این چاپ، مؤلف از همکاری مؤثر و ارزنده آقای سیداحسان حسینی دانشجوی برجسته دوره دکتری حقوق خصوصی و پژوهشگر شایسته و فعال که خود دارای تألیفات و ترجمه‌هایی می‌باشد برخوردار بوده و لازم می‌داند از کوشش‌های با ارزش و بی‌دریغ ایشان در به روزرسانی کتاب و ارائه مطالب جدید تشکر نماید.

از همکاران بزرگواری که با اظهارنظرها و رهنمودهای سودمند خود ما را در تکمیل کتاب و رفع نقایص آن یاری کرده‌اند سپاسگزاریم. هر گونه راهنمایی و ارشاد استادان ارجمند و صاحب‌نظران به منظور رفع اشکالات و کمبودهای کتاب موجب نهایت تشکر خواهد بود.

دکتر سیدحسین صفایی

استاد بازنشسته دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

تیرماه ۱۳۹۹